

**INFORMAČNÍ
BULLETIN
ČESKOSLOVENSKÉHO
ÚSTAVU
ZAHRANIČNÍHO**

6/2001

30. červen 2001

Vydává Československý ústav zahraniční, Karmelitská 25,
118 31 Praha 1 - telefon a fax 575 337 32, 575 337 34

O ČSÚZ jednou větou ...

29. května 2001 - navštívil předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota atelier sochařů Josefa Vajceho a Jana Bartoše, aby se seznámil s jejich prací na projektu s názvem Busta T. G. Masaryka v Užhorodě, který ČSÚZ koordinuje. Na návštěvu jej do atelieru doprovodili spolupředseda Klubu T. G. Masaryka v Užhorodě pan Ivan S. LATKA a ředitel ČSÚZ pan Josef Kolínský.
1. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota zúčastnil recepcce a výstavy, kterou na počest státního svátku své země uspořádal velvyslanec Itálie J. E. pan Paolo FAIOLA s chotí.
4. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota a další představitelé Československého ústavu zahraničního zúčastnili ve Strakoncích otevření expozice 29. ročníku Mezinárodní dětské výtvarné výstavy LIDICE 2001.
7. června 2001 - vykonal ředitel ČSÚZ pan Josef Kolínský návštěvu na velvyslanectví Ukrajiny, aby informoval radu velvyslanectví pana Ivana HRYTSAKA o projektu „Busta T. G. Masaryka v Užhorodu“ a požádal zastupitelský úřad o podporu a spolupráci.
11. června 2001 - se ředitel ČSÚZ jako člen Slovensko-českého klubu při časopise DOTYKY zúčastnil oslavy 5. výročí založení Klubu.
13. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota zúčastnil recepcce, kterou na počest státního svátku své země uspořádal velvyslanec Ruské federace J. E. pan Igor SAVOLSKÝ s chotí.
14. června 2001 - se ředitel ČSÚZ zúčastnil na pozvání Klubu T. G. Masaryka klubového podvečera s přednáškou na téma „Masaryk a židovství“.
20. června 2001 - zasedal v Praze správní výbor ČSÚZ.
26. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota a ředitel pan Josef Kolínský zúčastnili na pozvání ministra zahraničních věcí Jana Kavana předání Cen Jana Masaryka Gratias agit 2001.

- 26. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota zúčastnil recepce, kterou uspořádal velvyslanec Slovinska J. E. pan Damjan PRELOVŠEK na počest státního svátku své země.
- 26. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota zúčastnil na pozvání velvyslanec Chile J. E. pana Ricarda CONCHY s chotí recitálu Gabi Mistral, spisovatelky a básničky, nositelky Nobelovy ceny za literaturu.
- 27. června 2001 - se konala v Československém ústavu zahraničním přátelská beseda na téma „Dojmy z návštěvy v Sýrii“. V křesle hosta zasedl předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota.
- 28. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota a ředitel pan Josef Kolínský zúčastnili na pozvání ředitele Radia Praha dr. Miroslava KRUPIČKY večírku u příležitosti 65. výročí zahájení zahraničního vysílání Českého rozhlasu.
- 28. června 2001 - se předseda ČSÚZ pan Jaromír Šlápota zúčastnil mše a recepce, kterou na ukončení posláni apoštolského nuncia v České republice uspořádal J. E. Mons. Giovanni COPPA.

Událo se v České republice

- 21. května 2001 - zkrachovala česká makléřská společnost Private Investors, která zprostředkovává Čechům nákupy akcií na amerických burzách. Podle odhadů klienti firmy, kteří jí svěřili své peníze, přišli až o miliony dolarů. Firma přiznala, že výrazné ztráty způsobila i překročením interních limitů.
- 25. května 2001 - byla konečně zvolena nová patnáctičlenná Rada České televize.
- 25. května 2001 - zrychlení soudního řízení v případě drobné trestné činnosti, jako je třeba krádež kola v supermarketu, přinese nový trestní řád, který schválila Sněmovna. Je to základní zákon justiční reformy, která je jednou z podmínek přijetí ČR do Evropské unie.
- 25. května 2001 - Sněmovna přijala také zákon o vodovodech a kanalizacích. ČR provozuje téměř 50 tisíc km veřejné vodovodní sítě a z veřej-

- ných vodovodů je zásobováno 86,2 procenta obyvatel. Zákon zavádí evidenci zařízení a jejich ochranu.
- 25. května 2001 - poslanci dále schválili prodloužení existence bezcelních obchodů do roku 2002, a to přesto, že EU naléhala, aby tyto obchody byly zrušeny ještě letos.
  - 26. května 2001 - Cyril Svoboda byl na sjezdu v Jihlavě zvolen předsedou KDU-ČSL.
  - 27. května 2001 - ve Zlíně byl zahájen 41. ročník nejstaršího dětského filmového festivalu na světě Zlín 2001. Účastnilo se jej 23 zemí s 225 filmy. V porotě zasedla i dcera slavného Charlie Chaplina Anna.
  - 27. května 2001 - český vícebojař Roman Šebrle vstoupil do historie. Na mezinárodním desetibojařském mítinku překonal hranici 9 tisíc bodů, což je novým světovým rekordem. Získal v deseti disciplínách celkem 9026 bodů.
  - 27. května 2001 - ve Vlčnově na Uherskohradištsku se jela už po 192. Jízda králů.
  - 28. května 2001 - politickou situaci v republice kladně hodnotí třetina obyvatel. Opačný názor má 62 procent občanů a pět procent se nedokázalo rozhodnout. Vyplynulo to z průzkumu, který vypracovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM).
  - 29. května 2001 - o rozšiřování Severoatlantické aliance a společné česko-slovenské vojenské jednotce, která by měla působit v rámci sil KFOR v jugoslávské provincii Kosovo, hovořili na Pražském hradě prezident ČR Václav Havel a slovenský premiér Mikuláš Dzurinda.
  - 29. května 2001 - proti dlouhým přechodným obdobím zejména pro volný pohyb pracovních sil, která navrhuje přijmout vůči kandidátským zemím Evropská komise, se postavil společný výbor členů českého a Evropského parlamentu. Na závěr jeho dvoudenního zasedání v Praze to řekl spolupředseda výboru Jan Zahradil.
  - 31. května 2001 - představitel Evropské unie pro společnou zahraniční politiku a bezpečnost Javier Solana jednal v Praze s prezidentem Václavem Havlem, premiérem Milošem Zemanem, ministrem zahraničních věcí Janem Kavanem a se členy parlamentních výborů pro obranu a zahraniční politiku a pro evropskou integraci. V přednášce zdůraznil, že kolektivní obrana zůstane vyhrazena NATO, ale nevyloučil možnost vytvoření vlastní evropské obrany na základě Amsterodamské smlouvy.
  - 31. května 2001 - v Ostravě se konal prestižní mezinárodní atletický mítink Zlatá tretra za účasti řady olympijských vítězů. Největší avízovaná

hvězda, americký sprinter Michael Johnson nakonec nezávodil. Musel odletět zpět do Dallasu, kde mu vážně onemocněla matka.

- 1. června 2001 - ve Zlíně skončil 41. mezinárodní festival filmů pro děti a mládež. Hlavní ceny si odvezly iránský film *Dítě a voják*, francouzsko-marocko-belgický snímek *Ali Zaoua* a kanadský *Tanec šikany*. O skandál se postaral německý a španělský film, které ukazovaly dětskou sexualitu hraničící s pornografií.
- 3. června 2001 - Beethovenovou Devátou symfonií skončil v Praze 56. ročník festivalu *Pražské jaro*. V první části posledního koncertu se se svou bohatou sólovou kariérou rozloučil dvaasedmdesátiletý houslista Josef Suk.
- 6. června 2001 - vláda schválila zákon o obalech, který určí kolik obalů má být recyklováno. Zákon má zajistit, aby se ČR nestala skládkou odpadků.
- 6. června 2001 - vláda se také po dvou letech znovu pokusí předložit návrh zákona o zavedení majetkových příznání u majetků nad 10 miliónů. V roce 1999 Parlament podobný návrh vlády zamítl.
- 8. června 2001 - v Dušejově na Jihlavsku byl potvrzen první případ tzv. nemoci šílených krav (BSE).
- 11. června 2001 - ČR se stala členem sítě *Organization for the Promotion of Energy Technologies (OPET)*. Má to pomoci k začlenění do evropských struktur a odstranění negativních jevů v energetické efektivnosti. Intenzita celkové spotřeby energie v ČR je vyšší než ve většině členských zemí EU.
- 14. - 17. června 2001 - největší turistická akce v historii Evropy - štafetový pochod napříč evropskými státy s názvem *Euro rando*, který odstartoval v polovině minulého roku na okraji kontinentu, zahrnuje i Prahu. Desítky účastníků z 26 zemí měli možnost poznat 12 tras po Praze s Českým klubem turistů.
- 16. června 2001 - chovatelé z Dušejova vybili 134 krav ze stáda, v němž se objevil jediný případ onemocnění BSE. Testy na poražených kravách už byly všechny negativní.
- 16. června 2001 - poslední z více než tři set tisíc protipěchotních nášlapných min z výzbroje české armády demontovali odborníci na základně munice v Bohuslavicích nad Vlárí na Zlínsku.
- 17. června 2001 - Pavel Nedvěd, kapitán české fotbalové reprezentace, zvítězil potřetí v anketě *Zlatý míč ČR*. Letos novináři udělili tuto trofej poprvé ne za kalendářní rok, ale za sezónu 2000/01.

- HBL -

Co, kdy, kde ...

- Dne 5. května 2001 se konal v Torontu 40. župní jarní sraz Kanadského Sokola. Kromě ukázky nácvičné prostných na letošní XX. slet Americké obce sokolské v Detroitu podali jednotliví členové výboru své zprávy o činnosti.
- V Praze vydal Slovensko-český klub a Sdružení MAC, s. r. o. v Edici Slovenských dotykov výpravnou publikaci SLOVENSKO-ČESKÉ OSUDY (100 + 1 osobnost české společnosti ze Slovenska). Autory publikace jsou Nad'a Vokušová, Vladimír Skalský, Marta Véberová, Eva Macháčková, Ladislav Hejlik, Ján Rakytko a Jiří Vitula. Publikace má 216 stran formátu 205 x 205 mm a je možné si ji objednat na dobírku na adrese Slovenské dotyky, Salmovská 11, 120 00 Praha 2. Slavnostní křest publikace se konal 9. května 2001.
- Dne 13. května si naši krajané v řadě zemí připomínali spolu s námi Den matek. Krajské noviny Nedělní Hlasatel při této příležitosti přetiskly následující dojemnou básničku z pera Anny Příbylové DOMOV A MAMINKA (vzpomínky na emigraci):

*To slůvko domov, je pro mne
nejkrásnější vzpomínka
a zároveň se vybaví mi obraz, na
kterém je má maminka.
Domov a maminka, to k sobě stále patří,
tak jako sestry mé a moji bratři.*

*Ten domek malinký, dvorek a
zahradka,
kolikrát sháněl jsem do houfu
kuřátka.
Pes štěkal na dvorku, kočka ta se
na slunci hřála,
housata vesele štěbetala.
Naposled bílí holubi mi křídly
zamávali,
to ještě nikdo netušil, že skončím
někde v dáli.*

*Když odcházel jsem z domova, tak
byl jsem mlád,
však domov svůj, mám nade
všecko rád.
Ta touha po domově, už nikdy
nevymizí
a ať se dobře máš jak chceš, přec
jenom jsi tam cizí.*

*Vracím se zpátky domove, vracím
se ty má vzpomínko,
jen v duchu tebe odprosím, má
drahá, zlatá maminko.*

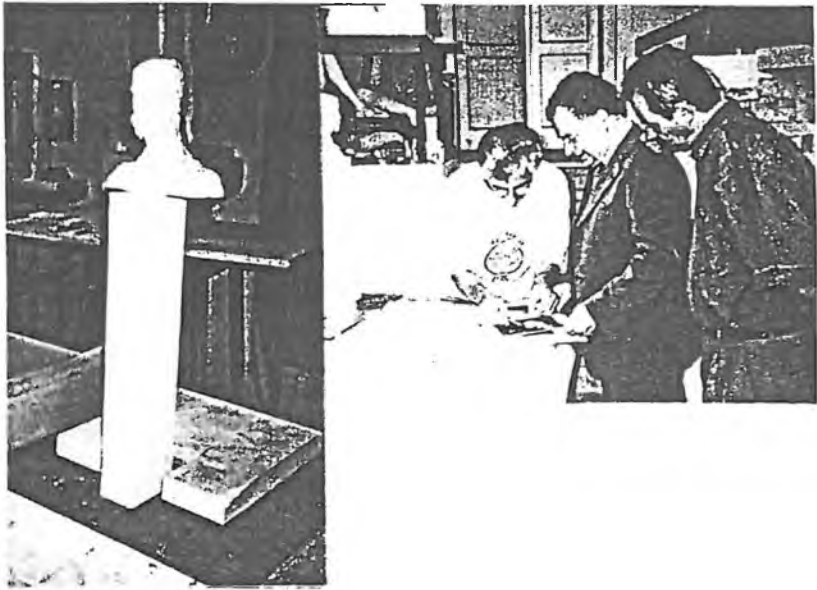
- 19. května 2001 uspořádala Česká základní škola J. Růžičky v Končenicích a Svaz Čechů v RCH XXI. přehlídku českých dětských písní.

- 28. a 29. května 2001 se konal v Bohemian Hall and Park v New Yorku 19. tradiční ČESKÝ A SLOVENSKÝ FESTIVAL. Pořadatelem je Český občanský dobročinný spolek v Astorii. Po tradičním obědě (tři typicky česká jídla: knedlo-vepřo-zelo, svičková s knedlíkem a řízek a bramborový salát) v hlavním programu vyhrávala Plzeňská dechovka. Dále vystoupila skupina EXPRESS, Slovenská taneční skupina LIMBORA a vystoupili i Sokolové s gymnastickým cvičením.
- V neděli dne 3. června 2001 se v Daruvarském Brestově v Chorvatsku konala přehlídka krajaňských dechovek.
- Ve dnech 27. června - 1. července 2001 se bude konat v Detroitu XX. slet Americké obce sokolské.

Na počátku realizace projektu „Busta T. G. Masaryka v Užhorodě“

Již několik let trvá úsilí řady osobností a několika krajaňských spolků na Zakarpatské Ukrajině o „obnovení pomníku TGM“ v Užhorodě. Za první Československé republiky v období 1928 - 1938 tam totiž socha prezidenta Masaryka stála. Vytvořila ji rusínská sochařka Olena Mondičová - Šinalí, známá nejen na Podkarpatsku, ale i v Čechách a na Slovensku. Zemřela v roce 1988 a je pochována v Košicích. Po roce 1938 byl Masarykův pomník v Užhorodě odstraněn. Jaký byl další osud této sochy, o tom jsme přetiskli v Informačním bulletinu ČSÚZ článek doc. PhDr. Jaromíra Hořce s názvem „Osudy pomníků“ v červnu 1999. Faktem zůstává, že tato socha TGM byla zničena.

Současné úsilí českých a slovenských krajanů a jejich spolků se přibližuje realizaci. Jejich jménem vystupuje zejména KLUB T. G. MASARYKA V UŽHORODĚ. Již se podařilo získat od státních a městských orgánů potřebná povolení ke zřízení památníku, již bylo vybráno i místo instalace. Celkem pět spolků, jmenovitě Klub T. G. Masaryka, Užhorodská společnost české kultury J. A. Komenského, Užhorodský spolek Slováků, Zakarpatský spolek pro ochranu památek a Státní archiv Zakarpatské oblasti, podepsalo žádosti, aby (1) bustu ztvárnil akademický sochař Josef Vajce, který se podílel na soše

T. G. Masaryka pro Prahu a Mexiko City a (2) aby Československý ústav zahraniční se ujal koordinace projektu. Pokud jde o autorství, pracují na realizaci projektu dva sochaři, a to Josef Vajce a Jan Bartoš. Úkol koordinace projektu přijal i Československý ústav zahraniční. Když půjde všechno jak má jít, Užhorod se dočká busty v říjnu 2002. Realizace projektu bude - podobně jako socha TGM pro Mexiko - zafinancována z veřejné sbírky. Československý ústav zahraniční již obdržel příslušné povolení k provedení sbírky a u Československé obchodní banky bylo otevřeno zvláštní konto k tomuto projektu s číslem účtu 300288413/0300. V současnosti Československý ústav zahraniční jedná s několika organizacemi, které by spolu s ním byly vyzyvateli ke sbírce. V sochařském atelieru již byl vytvořen model památníku a počala se první fáze tvorby busty. Určitě není daleko doba, kdy vám definitivní tvůrčí počín ukážeme. Následující snímek byl pořízen při návštěvě předsedy Československého ústavu zahraničního pana Jaromíra Šlápoty v atelieru sochařů Josefa Vajceho a Jana Bartoše. Umělci předsedu ČSÚZ informovali o své dosavadní práci na projektu a fotografie sama naznačuje tvůrčí atmosféru vzájemné debaty. Návštěvě byl přítomen i spolupředseda Klubu T. G. Masaryka v Užhorodě pan Mgr. Ivan Latka.

- JK -

Masaryk a Podkarpatská Rus

T. G. Masaryk patří mezi ty české osobnosti 19. a 20. století, které usilovaly nejen o dialog mezi českým, slovenským a rusínským národním společenstvím, ale které neváhaly osobně vstoupit do dobové problematiky a přispět tak konkrétní činností k jejímu praktickému řešení. Jeho zájem o Podkarpatskou Rus mu přinášel mnohé spory a zápasy, krátkodobé a dlouhodobé rozchody se stoupenci jiných politických koncepcí. Masarykova díla poukazují na to, že vnímal život - a tím i svoje existenciální místo v něm - celkem konkrétně. První zážitky a zkušenosti z dětství získával na moravsko-slovenském pomezí, jež bylo po sociální, psychologické a jazykové stránce navzájem otevřené. Tato základní zkušenostní vrstva jeho osobnosti vstupovala přirozeně v letech jeho středoškolských a vysokoškolských studií, během jeho působení na univerzitě ve Vídni a v Praze a posléze při vykonávání prezidentské funkce v meziválečném Československu do nových názorových kontextů. Musela se proto modifikovat, nicméně její fundament zůstával pevný. Masaryk se k němu hlásil i ve vysokém věku, takže jeho vyznání z období, kdy už byl osmdesátníkem, že cítí své češství, slovenství a rusínství, vyznívá hodnověrně.

Důležitým mezníkem Masarykova zájmu o život na Podkarpatské Rusi se stala první světová válka, která proměnila část Podkarpatska ve válečné bojiště zejména v místech kolem karpatských průsmyků. Uprostřed roku 1918 se T. G. Masaryk po odjezdu z Ruska setkává s americkými Rusíny, kteří přicházejí s návrhem spojit další osudy Podkarpatska s Československou republikou. Tato přání, tlumočená rusínským představitelem dr. Žatkovičem, se dostává i k americkému prezidentu W. Wilsonovi, který se dokonce sám iniciativně podílí na realizaci této myšlenky, takže se dá říci, že se o tomto spojení jednalo a rozhodovalo ve Washingtonu. Když o něco později přijdou i zprávy z Podkarpatska, že si zdejší rusínští obyvatelé přejí žít ve společném státě s Čechy a Slováky, je rozhodnuto. Dne 8. května 1919 se v Užhorodě scházejí zástupci všech rusínských organizací a vyslovují se pro to, co původně navrhli jejich bratři ve Spojených státech. Versailleská a Saint-germainská mírová konference bere tyto skutečnosti na vědomí a vtěluje je do mírových smluv. Trianonská smlouva o rok později pak jen stvrzuje nové hranice ČSR.

Masaryk dobře chápal problémy Podkarpatské Rusi. Docíňoval její politický význam v rámci Československé republiky a snažil se všestranně podporovat emancipaci jejího obyvatelstva. Tato země však byla blízka i jeho srdci. V září 1921 přijel prezident Masaryk na návštěvu Podkarpatska.

V Užhorodu se setkal s představiteli zdejších politických stran, církví, kulturních organizací a různých spolků. Před županským domem pozdravil shromážděné davy česky, rusínsky i maďarsky a na uvítací projev župana dr. Ivana Želtvaye odpověděl těmito slovy: „Děkuji Vám, pane župane, za Vaše uvítání na půdě Podkarpatské Rusi. Jsem šťasten, že jsem mohl konečně sem zajet. abych na vlastní oči shlédl tuto krásnou zemi. Připomínáte počátky svého osvobození a mou účast v něm. Ano - užil jsem v Americe svého vlivu, aby vás poznala, a mohu dát svědectví, že se vaši krajané rozhodli pro naši republiku docela samostatně. V té věci jsem na nikoho nikde nevykonal nejmenšího vlivu. Chtěl jsem, aby váš lid v Americe rozhodl sám, a to je pro republiku tak cenné.

Poměry Vaše jsem sledoval pečlivě již dávno před válkou, vaši čelní mužové mohou vám povědět, že jsem znalosti vaší země od vzniku republiky užíval v zájmu Podkarpatské Rusi a jejího lidu.

Lid Podkarpatské Rusi byl dlouho politicky a sociálně utlačován a duchovně přímo ztročen. Tím se stalo, že mezi lidem a tak zvanou inteligencí vznikla hodně hluboká propast. Vaše ruská inteligence má teď zvláštní a těžký úkol. Inteligence bez duchovního spojení s lidem, bez národního kořene snadno se rozpadá v četné, navzájem se svářící strany a straničky, z nichž každá sleduje své cíle, jimž lid naprosto nerozumí. To musíme předejít. Proto je kulturní a hospodářské zvelebení ruského lidu tak naléhavým úkolem. Je tu třeba intenzivní práce školské, výchovné, hygienické, národohospodářské. Politická autonomie Podkarpatské Rusi je mírovou smlouvou a ústavou zaručena. Přeju si, aby nejširší vrstvy co nejdříve mohly mít účast v administraci, vláda v tom ani na okamžik nebude překážet. Autonomie celé země nesmí být panstvím jednoho zlomku. Apeluju na ruskou inteligenci, aby se svého těžkého, ale čestného úkolu pro blaho lidu energicky podjala.

Bud'te všichni přesvědčeni, že mám nejuvlejší zájem o blaho Podkarpatské Rusi a jejího lidu ...“ (T. G. Masaryk na Podkarpatské Rusi, Cesta demokracie, svazek I, 1918 - 1920, Praha 1934).

T. G. Masaryk měl ovšem pochopení i pro praktické starosti zdejších osvětových a kulturních aktivistů i obyčejných, „drobných“ lidí. Značnými finančními částkami podpořil činnost spolku O. Duchnoviče, spolku Prosvita i dalších kulturních organizací. Neoslyšel žádnou prosbu podkarpatoruských venkovanů, kteří se na něho ve své těžké sociální situaci obraceli, a vždy alespoň malou částkou pomohl. Leckterá škola nebo obecní knihovna v nejvýchodnější části Československa vznikla za prezidentova aktivního přispění.

Tuto stránku Masarykova vztahu k podkarpatským Rusínům výstižně zachytil po jeho smrti v září 1937 poslanec Edmund Bačinskij, když ve Venkově napsal: „Když do vesnice přišly peníze od Masaryka, obyčejně jako jeho osobní příspěvek k podnikům kulturním nebo humánním, celý okres se o tom dověděl a suma ta velmi lehko se zdvojnásobovala a ztrojnásobovala, neboť jestli Masaryk něco daroval, tu není přece nikoho, kdo by se zpěchoval následovati svým příspěvkem prvního občana republiky ... Podle našeho vesničana jest Masaryk nejmocnějším impulsem k cílevědomé práci a programu budoucího blahobytu. Pakliže civilizovaný svět prohlašuje nyní věčnou paměť T. G. Masarykovi v hodnocení jeho díla, v srdcích našich zemědělců určen je k věčnému životu.“

*Ivan Latka
spolupředseda Klubu T. G. Masaryka
a Společnosti české kultury J. A. Komenského
v Užhorodě*

Gratias agit - díky za službu společnosti

Koncem června se uskutečnil akt udělování resortního ocenění Ministerstva zahraničních věcí, které je výrazem respektu k občanským aktivitám nevládní sféry v mezinárodní oblasti. Cenu Jana Masaryka Gratias agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí obdrží z rukou místopředsedy vlády a ministra Jana Kavana 13 jednotlivců a 2 organizace.

Předními laureáty jsou letos ti, kteří přispěli k nastolení demokratických poměrů v naší zemi. Anglická humanistka Dr. April Carterová se od konce padesátých let angažuje v boji za lidská a občanská práva. Vzápětí po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 iniciovala a spoluorganizovala v Moskvě, Varšavě, Budapešti a Sofii mezinárodní protesty organizace War Resisters International. Podporovala československý dissent a úzce spolupracovala s agenturou Palach Press, obdobně jako další nový držitel Ceny, ing. Aleš Macháček, který tváří tvář trestu „za podvracení republiky“ organizoval doma a později z Londýna distribuci exilové literatury mezi českými čtenáři.

Richard Molineux, jenž za britský Svaz vysokoškolských studentů předával po 21. srpnu 1968 na Velvyslanectví SSSR petici proti okupaci Československa, stál 17 let poté u zrodu charitativní nadace The East European Cul-

tural Foundation. Podobnou nevládní organizaci, The East European Cultural Endowment Ltd., řídí od poloviny roku 1980 v USA profesorka na katedře politických věd Univerzity Massachusetts - Boston prof. dr. Keitha Sapsin - Fineová, další laureátka Ceny. Zajišťovala překlady a dopravu do Československa vybraných knih z historie, politologie a sociologie pro studenty a učitele disidentské Patočkovy univerzity. Spolupracovala s Českým helsinským výborem, nadací Tolerance, se Vzdělávacím střediskem na podporu demokracie a podílela se na programech Středoevropské univerzity v Praze a Budapešti, Masarykovy univerzity v Brně a Palackého univerzity v Olomouci.

Podobně byli podporovateli demokratických snah v naší zemi a zároveň šířiteli informací o úspěších naší kultury prof. Larisa Solnceva v Rusku a prof. Mustafa Krantja v jihovýchodní Evropě. Dirigent Krantja je čestným předsedou Společnosti Albánie - Česká republika, která organizuje kulturní a jiné akce propagující českou literaturu, hudbu, výtvarné umění apod. Živý zájem vzbuzují přednášky teatroložky Solncevové o českém divadle ve Společnosti bratří Čapků v Moskvě. Na propagaci české literatury se významně podílí britský překladatel Ewald Osers. Právě on nejvíce přiblížil dílo Jaroslava Seiferta anglofonním čtenářům poezie.

Ve svém letošním novoročním projevu řekl V. Havel, že „Velmi důležitým projevem živého mravního vědomí a citění, smyslu pro lidskou pospolitost a solidaritu, jakož i pro bohatství lidských zájmů, je život spolkový, nadační, život nejrůznějších občanských sdružení a iniciativ, zkrátka všeho, co vzniká zdola a dobrovolně...“ Americký filantrop George Soros vidí v otevřené společnosti pokrokovější stádium sociální organizace, které u nás vystřídalo komunistickou ideu totálně uzavřené společnosti, ale zároveň si všímá, že zatímco sametová revoluce byla vybojována v duchu otevřené společnosti, nepokročilo se příliš dál. „Moje kopecce otevřené společnosti ... si žádá od lidí přinášet oběti ve prospěch společného blaha,“ tvrdí.

Čenou Gratias agit jsou odměňováni ti, kteří prokázali při vytváření občanské, otevřené společnosti, největší zásluhy. Hudební pedagožka prof. Viktorie Švihlíková se po mnoha letech strávených v zahraničí vrátila do vlasti, aby nabyté zkušenosti dala zdarma k dispozici české mládeži. Předseda Sdružení Židů z Československa v Izraeli Nathan Karol Steiner organizuje výstavy o českých a slovenských Židech, výměny sportovců, rozvoj vzájemného turismu. Obuvnický expert Jan Pivečka proslavil během svého dlouhého života české obuvnictví v různých končinách světa, aby nakonec zakotvil v rodném Slavičíně, odkud řídí práci nadace. Podporuje, i ze svého, mezinárodní styky mládeže své profese a odborný růst jejich adeptů doma i v zahraničí.

V oblasti ekonomických styků s cizinou se nezištnou dobrovolnou prací proslavil prezident Belgicko-lucemburské obchodní komory pro ČR Fernand Halbart a rakouský podnikatel Herbert Klement. Na pozvednutí sebevědomí české krajanské komunity na Ukrajině, zejména potomků pobělohorských emigrantů, po léta pracoval v různých společnostech ing. Alexandr Drbal.

O české historické dědictví v cizině pečuje vzorně Spolek na podporu České vesnice v Berlíně - Neuköllnu, vybudované příslušníky Jednoty bratrské roku 1737. Spolek pěstuje kulturně-historické vazby a česko-německou vzájemnost. Vedle toho pomáhá šířit ve světě věhlas učení Jana Amose Komenského a jeho význam pro dnešní pedagogiku. Druhým oceněným občanským sdružením je Asociace Olgy Havlové Francie. Z výtěžků kulturních akcí, pořádaných v Paříži, jež se vždy těší mimořádnému zájmu, financuje projekty zaměřené na pomoc postiženým a opuštěným dětem. Členové Asociace uspořádali např. představení Divadla Járy Cimrmana, vystoupení Jiřího Suchého a Jitky Molavcové, koncerty Hany Hegerové, Marty Kubišové, Jaromíra Nohavici, Kociánova kvarteta, klavíristy Lukáše Vondráčka, přednášku v pařížském Senátu a na Sorboně o českém pedagogovi Františku Bakulovi a vzpomínkový večer k oslavě 200. výročí narození Joachima Barranda.

„Listopad 1989 zastihl českou společnost jako rozbitou, rozdrobenou na milióny pouze soukromých zájmů. To ovšem nezůstalo bez vlivu na vývoj v dalším desetiletí,“ řekl ve svém projevu na zasedání Společnosti pro vědy a umění ve Washingtonu předseda Senátu Petr Pithart. Činnost pro občanskou společnost - kterou podporuje i udělování Ceny Jana Masaryka Gratias agit - „pomáhá“, podle Václava Havla, „mnoha lidem obohatit život tak, jak by to nikdy žádný stát nemohl dokázat, ale především a hlavně je asi jedním z nejzřetelnějších společenských projevů toho dobrého, co je v nás“. Daro mluvit o evropské integraci a globalizaci, nezařadíme-li do realizace těchto pojmů i prvek mezinárodní občanské spolupráce pro utváření světa stále dokonalejšího a krásnějšího.

Cena Gratias agit byla zřízena v roce 1997. V roce 1999 ministr zahraničních věcí Jan Kavan rozhodl z iniciativy Společnosti Jana Masaryka změnit název tohoto ocenění předních osobností a organizací za příkladné aktivity v nevládní sféře zaměřené na propagaci dobrého jména České republiky v zahraničí na „Cena Jana Masaryka Gratias agit“. Od té doby jsou laureáti před ceremoniálem předávání Ceny vždy panem ministrem nejprve přijati v bytě Jana Masaryka v Černínském paláci a v jejich přítomnosti Jan Kavan pokládá květiny k pamětní desce v dlažbě palácového nádvoří připomínající oběť prvního poválečného ministra zahraničí.

Bohuslav Hynek

Historie a současnost berlínských Čechů

V českém povědomí je Prusko synonymem vojenského drilu, rigidního státního centralismu, nesnášenlivosti vůči všemu slovanskému. Samotný život však často takové představy usvědčuje jako nevýstižné a mnohdy i matoucí. Jinak bychom si těžko vysvětlili některé dějinné epizody, které do naznačeného schématu nezapadají. Modelovým příkladem jsou osudy české kolonie Böhmisch - Rixdorf na území dnešního Berlína. Okolnosti jejího vzniku i následného vývoje až do současnosti odporují zjednodušujícímu pohledu.

Před necelými třemi staletími se Rixdorf stal domovem pro několik desítek rodin českých exulantů z východních Čech. Braniborský kurfiřt Friedrich Wilhelm I., panující v letech 1713 - 40, prováděl velkorysou proimigrační politiku a poskytoval útočiště jinověrcům z mnoha koutů Evropy. Tak se vedle francouzských hugenotů, švýcarských, saských a rakouských protestantů usídlilo na území tehdejšího Braniborska na pět tisíc českých evangelíků. V roce 1737 byly na základě královského výnosu vykoupeny pozemky na území Rixdorfu, na nichž byly na státní náklady postaveny selské usedlosti pro osmnáct rodin českých exulantů, pocházejících z Černé pod Orlickými horami, dále škola a modlitebna. Přistěhovalci získali svobodu vyznání, nepodléhali vojenské službě a česká část Rixdorfu měla i vlastního rychtáře. V oblasti velkého Berlína se usídlily další stovky Čechů - málokdo už dnes ví, že Babelsberg u Pustupimi, známý svými filmovými ateliéry, byl také jednou z českých enkláv, o čemž svědčí jeho původní název Nowa Wes. Tento slovanský název sídla říšské kinematografie byl však pro nacistický režim neúnosný, proto musel zmizet.

Exulanty vedla k odchodu z vlasti nejen tíživá hmotná situace, ale jako tajné nekatolíky především vnitřní přesvědčení. Je proto pochopitelné, že si vážili možnosti svobodně vyznávat svou víru, a tato víra je stmelovala silněji než mateřský jazyk. Na náhrobních kamenech jejich hřbitova („Böhmischer Gottesacker“, dodnes se na něm pohřbívá) lze sledovat upadající znalost češtiny. Čím pozdější náhrobek, tím je český nápis zkomolenější, prokládaný němčinou, až pozdější generace přešly na čistou němčinu. V dnešní generaci potomků rixdorfských Čechů již nikdo češtinu neovládá. Kupodivu to však neznamená ztrátu historické paměti, neboť se ukazuje, že k jejímu uchování může posloužit stejně tak dobře němčina. Sdružení „Česká vesnice“ (Förderkreis Böhmisches Dorf), jehož posláním je udržet a propagovat svéráz tohoto společenství, dosahuje v tomto směru pozoruhodných výsledků. Jeho vý-

znannými představiteli jsou pánové Albert Schönleber a Manfred Motel, kteří se se svými manželkami a dalšími spolupracovníky úspěšně zasazují o zachování této české enklávy v Berlíně. Díky jejich iniciativě vyhlásil berlínský senát Českou vesnici za chráněnou památku. Tím byla zachráněna pro budoucnost, neboť atraktivní lokalita přitahuje mnohé stavební a investiční společnosti ke komerční zástavbě. Stavební uzávěra jim to znemožnila. V četných televizních, rozhlasových a novinových zprávách upozorňují představitelé Sdružení na její existenci a vynakládají veškerý svůj um a energii na prohlubování německo-českých styků. Stojí za zvláštní zmínku a ocenění, že se jim již na sklonku osmdesátých let podařilo vyjednat partnerství mezi městskou částí Berlín - Neukölln a okresem Ústí nad Orlicí. Toto partnerství bylo za doby totality první vlaštokou a po revoluci rychle dosáhlo standardní evropské úrovně. V roce 1987, kdy si rixdorfští připomínali 250 let svého trvání, byla této městské části udělena „Evropská cena roku“ za zásluhy o šíření myšlenky evropské jednoty.

V České vesnici nalezla útočiště „Německá společnost Komenského“, obecně prospěšný spolek, založený r. 1992. Dnes sdružuje na tři stovky členů z akademických i laických kruhů a je příkladnou partnerskou organizací pro české kolenology. Také jedinečná „Zahrada Komenského“, v jejímž středu se nachází jediný pomník Komenského na území Německa, vděčí za svou existenci pánům Schönleberovi a Motlovi. Není totiž tak snadné opatřit každoročně 200 tisíc marek potřebných na její údržbu.

Jejich neúnavnou pílí bylo dosaženo, aby na místě bývalého českého betlémského kostela v samém centru Berlína byl kamennou mozaikou vyznačen jeho půdorys. Kostel, který byl za 2. světové války silně poškozen a navíc se nacházel na hranici západního a východního sektoru, několik kroků od známého přechodu Cheekpoint Charlie, byl při stavbě berlínské zdi nemilosrdně stržen. Na jeho existenci a původ jeho stavitelů dnes upomíná nejen zmíněná mozaika, ale i pojmenování náměstí - Bethlehemkirchplatz.

Zásluhy pánů Schönlebera a Motela jsou dobře známy jak našim krajanům v Německu, tak našim diplomatickým zástupitelům v Berlíně, kteří vysoce oceňují výsledky jejich neokázalého, ale o to účinnějšího úsilí o lepší vzájemné poznání našich národů a překlenutí tragických událostí z minulosti. Veškerou tuto záslužnou činnost provádějí dobrovolně a bezplatně ve svém volném čase. Medaile Jana Masaryka „Gratias agit“, kterou v těchto dnech převzali z rukou ministra zahraničí Jana Kavana, je proto ze strany České republiky sympatickým výrazem ocenění práce jimi vedeného Sdružení i jejich osobního přínosu k rozvíjení vskutku přátelských a resentmenty nezatížených sousedských vztahů.

Jiří Beneš

Převzali jsme z domácího tisku

Co Čech, to turista

Vychází reedice prvního souhrnného průvodce po Čechách z roku 1882

Nakladatelství Baset obohatilo knižní trh o záslušnou reedici nejstaršího souhrnného průvodce po Čechách. Ta může posloužit nejen jako svědectví o zaslých krásách a romantickém půvabu české krajiny na konci předminulého století, ale také jako praktický a přehledný návod a inspirativní zdroj těm, kdo ani ve 21. století při svých cestách za poznáním neopovrhnuou tuzemskými poklady.

Putování po krásách vlasti patřilo už za Rakouska k důležitým aktivitám obyvatel českých zemí. A časem se stalo samozřejmou součástí vlasteneckého bontonu - vždyť kromě poznání nutně přinášelo i mravní rozvoj jedince, na němž českým kulturním a osvětovým činitelům tolik záleželo.

V této atmosféře se výletnickým nadšencům v roce 1881 dostalo jedinečného díla, jehož iniciátorem byl známý pražský knihkupec a nakladatel: *Řivnáčova průvodce po království Českém*. František Řivnáč sestavil tým lidí, kteří na základě vlastních znalostí a cestovatelských zkušeností sepsali obšírnou praktickou rukojeť pro cestující po Čechách. Hnací heslo jejich záslužné práce bylo vytištěno v předmluvě k celému průvodci - a zdá se, že k dnešnímu dni ani tak moc nezastaralo: *Tak mnohý zná rozličné cizí krajiny a nepovšimnul si dosud krás domácích, např. Krkonošů, Středohoří, Rudohoří a Šumavy*.

Jako princip uspořádání autorům posloužila železniční síť, jejichž služeb na konci 19. století turisté hojně využívali. První vydání také obsahovalo mapovou přílohu, která se - z celkem pochopitelných důvodů - v nové podobě neobjevuje. Zato zde najdeme dvaasedmdesát originálních dobových fotografií, důkazů o proměně rázu krajiny, architektury, ale i „českého poutníka“ a jeho turistické výzbroje.

Kromě informací o historických a uměleckých památkách či přírodních podivuhodnostech a krásách zde tehdejší cestovatelé našli i podrobné informace o možnostech ubytování a stravování. Ty jsou pro dnešního čtenáře víceméně nepoužitelné, leda jako podnět k úvahám o tom, zda pokrok vždy znamená zlepšení.

Nakladatel Řivnáč byl v roce 1882 na svůj počín pyšný - vždyť podle zahraničních vzorů vydal první kompletní bedekr Čech, a významně tak přispěl k rozvoji tuzemské turistiky. Byl si toho náležitě vědom: *Jest našim vřelým přáním, aby dílo toto zbudilo ruch cestovatelský po naší vlasti i v krajanech našich i v cizincích; bylo by poslouženo tím nemálo zájmem našim, přinášit cestováním užitek mravní i hmojný, přímý i nepřímý. mako*

Řivnáčův průvodce po království Českém (1882) Reedici původního vydání vydalo nakladatelství Baset, Praha 2001. 501 stran.

LIDOVÉ NOVINY   Sobota 2. června 2001

Převzali jsme z krajanského tisku

(mírně zkráceno)

Odešel Páter Vojtěch Vít (78)

Dne 19. května po krátké srdeční nevolnosti náhle skonal Otec Vojtěch Vít, jedna z nejvýznamnějších osobností poválečné krajanské komunity v Chicagu a na americkém Středozápadě.

Otec Vojtěch Jaroslav Vít se narodil 2. února 1923 v Polici nad Metují. Po absolvování akademického gymnázia v Praze vstoupil v r. 1944 do benediktinského řádu a pobýval v opatství sv. Vojtěcha v Břevnově.

Z Československa odešel v roce 1946, kdy byl vyslán na studia filosofie a teologie v semináři sv. Ondřeje v belgických Brugach a zde byl rovněž 29. července 1951 ordinován na kněze. Poté pokračoval ve studiích na Katolické universitě v Lovani. Nemožnost návratu do komunistického Československa zásadně změnila jeho životní dráhu. Šest let působil jako misionář a profesor na Velečerní obchodní akademii v tehdejší Belgieckém Kongu. Později v r. 1961 přišel na pozvání Otce Ondráka do Chicaga v USA.

Během svého působení v opatství sv. Prokopa v Lisle, IL, pomáhal při vydávání katolických novin *Národ a Katolík*, z jejichž spojení pak v r. 1975 vznikly noviny *Hlas národa*, které dodnes vycházejí v češtině jako čtrnáctideník v nákladu 3.000 výtisků a patří ke třem nejčtenějším tiskovinám amerických Čechů. Otec Vít byl jejich hlavním vydavatelem a redaktorem.

Od počátku svého amerického pobytu začal pracovat i ve vedení Národního svazu českých katolíků. Od roku 1975 sloužil české bohoslužby u sv. Anežky v Chicagu, po přestěhování Velehradu do nových prostor v Čicaru sloužil v kostele Panny Marie Svatohorské vůbec poslední pravidelné české bohoslužby v USA. Vedle toho poskytoval du-

chovní útěchu místním Čechům, křtil, oddával a to vše bez nároku na pravidelnou odměnu – po celý život žil jen ze skromných darů svých věrných farníků.

Působení Otce Víta v české komunitě v USA výrazně přesahuje jeho poslání katolického duchovního. Tuto skutečnost ocenil i prezident Václav Havel, když mu v roce 1999 udělil Medaili za zásluhy I. stupně za jeho dlouholetou nakladatelskou, novinářskou, humanitární a obecně prospěšnou činnost pro českou krajanskou komunitu v USA a za jeho zásluhy na poli udržování české kultury v zahraničí. Jeho ocenění bylo zároveň oceněním práce českého poúnorového exilu v USA.

Otec Vít dlouhodobě udržoval kontakty s katolickou církví ve staré vlasti a v minulosti organizoval mnohé akce na pomoc církvi v komunistickém Československu. Aktivně se podílel např. na akcích na podporu zatčených katolických kněží. V létě 1997 zorganizoval sbírku na pomoc obětem záplav na Moravě, při které se vybralo 10.000 dolarů. Patřil k několika málo lidem, kteří vždy pomáhali nové příchozím přistěhovalcům z České republiky.

V roce 2000 odešel do důchodu, do břevnovského kláštera v Praze a ukončil své téměř čtyřicetileté působení mezi krajany, aby se brzy poté opět vrátil do Chicaga ve snaze pomoci vyjasnit situaci kolem české katolické misie. Osud tomu chtěl, aby svůj život ukončil právě v Chicagu, mezi těmi, jimž zasvětil většinu svého plodného života.

Otec Vít byl pochován 24. května na klášterním hřbitově benediktinského opatství sv. Prokopa v Lisle u Chicaga.

Americké listy

Čtvrtek, 31. května 2001

Úryvek z knihy

*Jan Filípek: Odlesky dějin československého exilu
(vydáno v Praze v roce 1999 vlastním nákladem autora)
II. část: str. 57 - 59*

Do nového života

Podmínky přistěhování a způsob života v jednotlivých perspektivních zemích byly samozřejmě základním kamenem úvah, kde začít se svou osobní budoucností, nebo budoucností své rodiny. Zbývala ještě druhá trýznivá otázka, jakou budoucnost jsme si schopni vybudovat. To znamená zvážit sám sebe, své znalosti, možnosti a schopnosti a způsob, jak je uplatnit.

Přijmout průměrné manuální zaměstnání se ukázalo nejjednodušším, byť i provizorním řešením. Během prvních měsíců a nejednou i let po úspěšném příjezdu do Států muselo být mnoho z nás spokojeno s takovou prací, jaká se naskytla. Takže v jednom z nejnoblesnějších soukromých klubů v New Yorku mohl návštěvník během oběda nebo večeře, ke které tam zasedl, zaslechnout následující konverzaci: „Pane generále, byl byste prosím tak laskav a přinesl mi z kuchyně ještě jednu polévku?“ - zahovořil jeden číšník k druhému. „Zajisté, pane poslanče, hned to bude, ale raďte se prosím podívat, zda mají všichni hosté ubrousky.“

V některých případech prostě nebyla jiná možnost, než nějaké poslužné práce. Svou roli tu sehrál věk, zdravotní stav nebo fyzický stav vůbec, osobní a rodinné okolnosti, znalost jazyka. Pro převažující část z nás ale byla emigrace taky zároveň výzvou zkusit a dokázat trochu víc. Klasický případ průměrného člověka, který se dá do zápasu se světem. Příběh začátečníků kdekoli na světě, ale zejména těch, kteří se jimi stali proti své vůli, ve kterých mezní situace, kterou nezavinili, uvolnila jakousi darwinovskou vzpruhu vývoje. Byla to nezbytná nutnost nejen osvědčit se v nové zemi, sám sobě i této zemi, ale ukázat i své bývalé vlasti, že jsme si odchodem nezadali, že představujeme hodnotu. Zde je třeba hledat příčiny, proč tolik emigrantů pracovalo i studovalo tvrději než průměrný občan země, která ho přijala.

Stejně dobře jsme mohli u přistěhovalců pozorovat snahu uplatnit v nové zemi svou původní kulturu. Snahu nepřijímat věci tak jak jsou, ale vylepšovat je a přizpůsobit vlastní představivosti, zálibě a vkusu. Byl to svého druhu určitý druh rezistence vůči novému prostředí. Přizpůsobit se nové kul-

tuže je dlouhý a velmi pozvolný proces, během kterého se ale přistěhovalec vždy kultuře nové země přizpůsobí a postupně v ní zanechává „otisky prstů“ vývojových změn.

Samozřejmě, bez ohledu na jakýkoli úspěch v cizině, pražský komunistický režim nikdy nepřiznal ani neuznal nic, čeho uprchlík v cizině dosáhl. Jednou provždy byli uprchlíci zařazeni do kategorií nezodpovědných, neschopných propadlíků, zaprodanců a zrádců - anebo byli prostě ignorováni. Příkladů mohou být stovky, ale posloužíme jen jediným. Když Martina Navrátilová, česká „utečenkyně“, hrála už jako americká občanka v soutěži Davisova poháru v Praze roku 1986, české obecnstvo jí připravilo nebývalé ovace. Byla symbolem člověka, který převezl režim. Ale ačkoli v soutěži zvítězila, pražský rozhlas a TV jí nevěnovaly pozornost.

Pro mnohé, a vskutku míním mnohé, protože dnes se těžko nalezne v USA univerzita, na které by vědecky nepracoval alespoň jeden Čech, pro mnohé bylo vplynutí do nového prostředí vskutku jen přestupem. I když jejich akademické tituly často nebyly uznány, v krátké době si našli odpovídající uplatnění.

K jiným už nebyly doba a podmínky tak laskavé. Právníci například mohli své diplomy bez rozpaků zahodit. Českoslovenští advokáti vyrůstali na znalosti římského práva, které nalezlo své uplatnění v kontinentální Evropě, zatímco v USA se prosadilo anglosaské zvykové právo. Takže českoslovenští právníci se museli v USA porozhlédnout po nové obživě.

Ani lékaři to neměli jednoduché, ale postupně se ukázalo, že podmínky své profese jsou schopni obhájit i v USA po průpravě, doškolení, složení patřičných zkoušek a splnění podmínek nostrifikace, ukládaných Americkou lékařskou asociací. Tvrdá pravda pro bývalé primáře, chirurgy, gynekology a jiné specialisty všeho druhu. Ale opět, naprostá většina z nich to dokázala překonat a v relativně krátké době už vykonávali práci, kterou si vyvolili za své životní poslání.

O něco horší to měli obchodníci, kteří museli čelit zcela odlišnému problému. Museli sami sebe odhadnout, co jsou schopni dělat a jak své schopnosti v nové zemi uplatnit. Žádalo to učinit jakousi osobní inventuru svého fyzického stavu, schopností a znalostí, talentů a zájmů, koníčků a úmyslů. O skutečném rozhodnutí se v této situaci nedá mluvit.

Právnícké okénko

Řidičské průkazy v České republice

Řada našich krajanů přijíždí do České republiky a je přesvědčena, že řidičské oprávnění, které jim bylo uděleno v zemi, ve které se zdržují, stačí i na pobyt v České republice. Tak tomu je při krátkodobých návštěvách. V případě, že by se měli zdržovat v České republice déle, je vyžadován český řidičský průkaz.

Řidičský průkaz ČR je růžové barvy, má předepsané rozměry a průhledný obal. Obsahuje údaje o jeho držiteli, ale i o oprávnění, které z něho vyplývají. Aby nemohlo dojít k jeho padělání, obsahuje celou řadu ochranných prvků.

Řidičské oprávnění lze udělit pouze osobě, která dosáhla určitého věku, je zdravotně způsobilá k řízení motorových vozidel, ale má i odbornou způsobilost a splnila i další podmínky stanovené zákonem.

Řidičské oprávnění lze vydat nejdříve po dosažení 15ti let, a to k řízení malých motocyklů. K vydání řidičského průkazu k řízení osobních vozidel je třeba dosažení 18ti let. Pro některé druhy motorových vozidel se vyžaduje dosažení věku 21 let.

Zdravotní způsobilost se posuzuje na základě lékařské prohlídky nebo dalších odborných vyšetření. Zdravotně způsobilý není ten, kdo má poruchy chování způsobené závislostí na alkoholu nebo jiných psychoaktivních látkách.

Držitelé některých druhů řidičských oprávnění jsou povinni podrobovat se pravidelným lékařským prohlídkám. Lékařskou prohlídku lze nařídit i u držitelů jiných oprávnění v případě, že jejich zdravotní stav vyvolává pochybnosti o tom, zda jsou způsobilí k řízení motorových vozidel.

Odborná způsobilost k řízení motorových vozidel se zjišťuje v tzv. řidičských zkouškách, přičemž zkouška předpokládá i určitou praxi, které může uchazeč dosáhnout např. absolvováním kurzů v autoškole.

Zkoušky jsou v současné době velice přísné, v posledních dnech proběhla tiskem zpráva, že ve zkoušce by neobstál ministr dopravy, který sám takto přísné zkoušky doporučil.

JUDr. PhDr. Oldřich Choděra

Advokátní kancelář

Národní tř. 25 110 00 Praha 1

tel.: 2422 7845, 2421 1604, 2423 6169, 2421 5350

fax: 2423 7421

Kulatá a polokulatá výročí v krajauském kalendáři - červenec 2001

1. července 1881 - před 120 lety - byl jmenován český krajan dr. Konstantin JIREČEK ministrem školství v Bulharsku. Za svého působení v Bulharsku napsal bulharské dějiny. Narodil se ve Vidni 24. 7. 1854.
1. července 1911 - před 90 lety - byl založen spolek HUS v Schaffhausenu v Německu. Spolek Hus byl jedním z nejstarších spolků, jichž na německé půdě působilo více jak 100. Spolek Hus dnes již neexistuje. Zanikl zřejmě v období před II. světovou válkou, kdy nacisté většinu českých spolků zakázali.
2. července 1936 - před 75 lety - byla zahájena v Clevelandu I. dělnická olympiáda, uspořádaná Dělnickými tělocvičnými jednotami.
3. července 1996 - před 5 lety - zemřel v Torontu Jiří Georg CORN, významný krajauský a exilový pracovník. Narodil se 30. ledna 1920 v Kostelci nad Černými lesy. Jiří Corn patřil k předním funkcionářům kanadské krajauské komunity, téměř 15 let byl předsedou Československého sdružení v Kanadě. Do exilu odešel 21. listopadu 1949 poté, co začalo zatýkání a vyšetřování v politickém procesu s Dr. Miladou Horákovou. Jiří Corn byl spojku Fráni Zemínové a tak se měl co obávat zatčení. Po více jak dvouletém pobytu v Německu odešel v roce 1952 do Kanady a okamžitě se zapojil do politické a krajauské činnosti. V exilu působil v Sokole, v Radě svobodného Československa. Stál u zrodu Československé kempeličky v Kanadě a byl aktivní v Kanadském fondu pro československé uprchlíky. Byl poradcem kanadské vlády pro otázky občanství a multikulturálního zákona. Po sametové revoluci v Československu se stal prezidentem Kanadského fondu pro československé univerzity. V Kanadě byl vyznamenán Řádem Kanady. Po roce 1990 navštívil několikrát vlast a byl přijat nejvyššími představiteli

- ČSFR a ČR. Doprovodil do Prahy i oficiální kanadskou delegaci vedenou ministrem Ottou Jelínkem. Zemřel v roce 1995. Pár měsíců na to mu v předvečer oslav 28. října 1995 udělil prezident republiky in memoriam Řád T. G. Masaryka.
4. července 1896 - před 105 lety - byla založena SLOVENSKÁ TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL v USA (A Slovak Gymnastic Union Sokol).
4. července 1981 - před 20 lety - zemřel v Kalifornii v USA herec, dramatik, režisér, autor písňových textů a překladatel Jiří VOSKOVEC. Narodil se 19. června 1905 v Sázavě - Budech v Čechách. Prožil dvojí exil. První spolu se svými hereckými partnery z Osvobozeného divadla Werichem a Ježkem, druhý v USA pak sám. Více jsme o něm napsali v kalendáři v předchozím roce k výročí narození.
5. července 1856 - před 145 lety - byla založena nejstarší krajanská osada HOSTÝN v Texasu. Nad osadou se tyčí mírný zalesněný kopec, který se místně jmenuje Live Oak Hill, kterému naši Moravané dali také jméno Hostýn.
9. července 1931 - před 70 lety - se narodil filozof a kulturní kritik Mikuláš LOBKOWICZ, od roku 1948 v exilu. Pochází ze starého šlechtického rodu. V exilu vystudoval na univerzitách v Erlangen (SRN) a Fribourg (Švýcarsko). Studia zakončil v r. 1958. V letech 1960 - 67 byl profesorem filozofie katolické univerzity Notre Dame, Indiana v USA. Od roku 1967 byl profesorem politické teorie a filozofie na mnichovské univerzitě. Od roku 1971 do roku 1982 byl rektorem mnichovské univerzity. Má čestné doktoráty univerzity v Detroitu, v Indianě, v Soulu v Koreji. Je spoluzakladatelem řady vědeckých a odborných společností, spoluvydavatelem několika časopisů, autorem četných pojednání, statí a článků, které vycházejí v nejrůznějších německých, anglických, francouzských a českých časopisech.
24. července 1831 - před 170 lety - se narodil Čechoameričan František KORBEL, po kterém bylo v americké Kalifornii po-

- jmenováno jedno městečko a dvě železniční stanice. František Korbel spolu s bratry vynikl jako pěstitel a výrobce vína. Jeho firma, která podnikala s vínem ve velkém, byla známá na celém západě USA.
26. července 1966 - před 35 lety - zemřel v Washingtonu v USA František MORAVEC, voják, který prožil tři emigrace: v době I. světové války v ruských legiích, za II. světové války působil jako zpravodajský důstojník ČSA v Londýně, kde v roce 1943 byl jmenován do hodnosti brigádního generála zástupce velitele generálního štábu Čs. armády v exilu. Po válce se vrátil do vlasti, byl nějaký čas bez umístění, ale v letech 1946 - 1948 byl velitelem divize v Mladé Boleslavi. V únoru 1948 byl zbaven funkce a včas odešel do zahraničí. Až do své smrti působil jako poradce amerického ministerstva obrany. O jeho činnosti, zejména v boji proti fašismu, byla napsána řada publikací. V roce 1977 vyšla u Škvoreckých v Torontu kniha s názvem Špion, je muž nevěřili. Ta také vyšla v roce 1990 v ČSFR. František Moravec byl nositelem válečných řádů Ruska, Rumunska, Srbska, Řecka, Anglie, USA a dalších. F. Moravec se narodil 23. července 1895 v Čáslavi.
30. července 1911 - před 90 lety - byl odhalen v Douglas parku v Chicagu pomník Karla HAVLÍČKA BOROVSKEHO.
31. července 1996 - před 5 lety - zemřel v USA bývalý předseda Československé společnosti pro vědy a umění Jiří NEHNĚVAJSA. Narodil se 9. srpna 1925 v Dyjákovicích na Moravě. Rozsáhle jsme o něm napsali v krajském kalendáři v roce 2000 k výročí narození.

Heslo krajaňského slovníku

80 let od založení Československého svazu v bývalé Jugoslávii

Rozpadem Rakousko-Uherska po 1. světové válce a vytvořením samostatných států Československé republiky a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (později Jugoslávie) se vytvořily příznivé podmínky k založení orgánu, který by zastupoval a spojoval všechny české a slovenské spolky na území nového státu, Království SHS. Po mnoha jednáních mezi krajaňskými spolky a tříbení názorů na podobu, poslání a úkoly nového orgánu, které trvaly více než 2 roky, byl na dny 28. - 29. června 1921 svolán do slavonského Osijeku sjezd Čechoslováků, zástupců 39 českých a slovenských spolků z celého státu, kteří zde založili Československý svaz v Království SHS.

Podle názoru většiny delegátů se měl Svaz organizovat jako jednotný, celomenšinový centralizovaný orgán, který měl být duchovním vůdcem, rádcem a reprezentantem všech Čechoslováků žijících v novém státě. Mezi prioritními požadavky, jež delegáti předložili, bylo zakládání menšinových škol vydržovaných státem, vydávání novin a časopisů v mateřském jazyce, získávání státního občanství, zakládání menšinových peněžních ústavů a hospodářských družstev, rozvíjení vzájemných kontaktů a prohlubování přátelství mezi Královstvím SHS a vlasti.

Za první sídlo Svazu byl zvolen Nový Sad a prvním předsedou se stal Slovák Ľudovít Mičátek, advokát z Nového Sadu.

Tato situace lépe vyhovovala slovenským spolům, které vykazovaly rozsáhlou úspěšnou činnost, zatímco většina českých spolků daleko od centrály Svazu živořila, kromě ovšem spolků bělehradského, daruvarského, dubrovnického, usorského a záhřebského, které byly ve své činnosti rovněž úspěšné.

Nespokojenost většiny českých spolků s umístěním sídla Svazu a jeho činností vedla k svolání 1. valné hromady 10. 8. 1924 do Báčského Petrovce. Po kritice byly v předsednictvu provedeny změny a sídlo Svazu přemístěno do Bělehradu. Novým předsedou byl zvolen architekt Josef Hrnčíř, který ve funkci působil až do r. 1937. Přestěhováním sídla do hlavního města Svaz získal na prestiži - měl všeobecnou podporu nejen československých zastupitelských úřadů, ale i jugoslávských ministerstev. Bylo to období prohlubování přátelství mezi oběma státy po uzavření spojenecké smlouvy

a jednáních o paktu Malé dohody. Vedení Svazu využilo příznivé situace ke svému zviditelnění. Pořádalo časté společenské akce (večírky, plesy) za účasti vybrané společnosti.

Menší pochopení pro tuto činnost měla řada českých venkovských spolků, zvláště když se Svazu nepodařilo vyřešit palčivou otázku jugoslávského státního občanství pro české přistěhovalce. Vytýkaly vedení, že nezná skutečné potřeby těchto spolků. Některé dokonce pohrozily, že ze Svazu vystoupí, pokud nebudou brány v úvahu jejich požadavky.

Vyhrocenou situaci vyřešili zástupci opozičních spolků na poradě v Daruvaru 12. 4. 1925 s jednatelem Svazu kompromisem. Spolky uznaly bělehradský Svaz s podmínkou, že se na každé valné hromadě určí jeho sídlo. Svaz uznal týdeník Jugoslávští Čechoslováci za svůj orgán, který od r. 1922 vycházel v Daruvaru. V Báčském Petrovci vycházela slovensky Národní jednota. Svaz vydával česko-slovenský dětský časopis Zornička. Podle závěrů z porady se státní území mělo rozdělit na okrsky nebo župy, což mělo přispět k lepšímu a samostatnějšímu rozvoji krajanských komunit bez přímých zásahů z centrály Svazu. Ten měl zajistit učitele pro zemědělskou výrobu nebo agronoma, kteří by zajížděli do vesnic a radili rolníkům. Výsledky daruvarské porady přispěly na delší dobu ke smíru mezi spolky a ústředím Svazu.

Závěry z porady byly schváleny na o rok později konané 3. řádné valné hromadě Svazu v Daruvaru 26. 6. 1926, které se zúčastnili delegáti ze 73 spolků (2x více než na ustavujícím sjezdu v r. 1921). Svědčilo to o velkém rozmachu krajanského spolkového života způsobeného mj. i decentralizačními opatřeními Svazu.

Zvláště úspěšně si počínala daruvarská Beseda, která přišla s mnoha užitečnými podněty. Tak např. byly položeny základy zemědělského a divadelního odboru Svazu a zřízeny spolková putovní knihovna a Matice školská, jež velmi úspěšně pracovala a byla pověřena vypracovat program činnosti pro české školy v Chorvatsku. Otázkám školství a kultury se věnovala největší pozornost. V Daruvaru již od r. 1921 působila Československá banka, jejíž přínos pro spolkový a kulturní život byl značný. Od r. 1927 zde sídlila Prokúpkova odborná hospodářská škola přemístěná z Velkých Zdenců. Slovinci již měli fungující gymnázium.

Vedle daruvarské besedy si též úspěšně počínaly i záhřebské spolky, které byly v třicátých letech posíleny příchodem několika zkušených krajanských funkcionářů. Ti postupně při Svazu zakládali další odbory, např. osvětový, hospodářský aj., a tak se stalo, že v r. 1931 působily v Záhřebu již všechny odbory Svazu.

V r. 1933 došlo ve Svazu k roztržce mezi představiteli Čechů a Slováků. Slováci se postavili proti centralistickým snahám tajemníka Vojty Režného, ale také proti oficiálnímu názoru o jednotném československém národu. Prohlásili, že jde o dva národy, které mohou spolupracovat, nemohou však splynout. Slováci si již dříve založili Matici slovenskou. V r. 1937 byl Režný přinucen vzdát se funkce tajemníka a Matice slovenská formálně zůstala členem Svazu. Jednota mezi Čechy a Slováky ve Svazu se upevnila až po neblahých mnichovských událostech a po okupaci ČSR Němci.

V uvedeném období sehrál Svaz a jeho funkcionáři, zejména od r. 1937 jeho nový předseda univ. prof. dr. František Smetánka ze Záhřebu, významnou roli ve prospěch pokořené vlasti a jejích obyvatel. Zapojili se do odbojové protifašistické činnosti. Tiskli a rozšiřovali ilegální noviny a letáky, uspořádali finanční sbírku, která byla velmi úspěšná a vynesla téměř 1 milión dinárů. Peníze byly využity pro potřeby odboje a péče o uprchlíky z ČSR, kteří přes Jugoslávii odcházeli do emigrace - šlo asi o 4500 budoucích příslušníků čsl. zahraniční armády.

Činnost Československého svazu byla po okupaci Jugoslávie na jaře r. 1941 zakázána. Obnovena byla ihned po osvobození. V uplynulých padesáti letech tento ústřední krajanský orgán úspěšně pracoval pod různými názvy. V současné době s názvem Svaz Čechů v Republice Chorvatsko. Jeho členové se hlásí k odkazu Svazu z let 1921 - 1941. Bylo to potvrzeno 15. 4. 2000 na valné hromadě v Daruvaru, která jednomyslně rozhodla považovat 28. červen 1921 za den vzniku ústřední krajanské instituce bývalé Jugoslávie a Chorvatska.

Jiří Života

V roce 2001 blahopřejeme k narozeninám členům a kandidátům volených orgánů ČSÚZ a dalším členům a přátelům ČSÚZ:

- 1. července - ing. Vladimíru SCHREIBEROVI, CSc. z Prahy
- 2. července - JUDr. Milanu MILNEROVI z Prahy (75)
- 4. července - Mgr. Zlatě KOZÁKOVÉ z Prahy
- 5. července - PhDr. Libuši BENEŠOVÉ z Prahy
- Pavlu KOSTOMLATSKÉMU z Floridy v USA
- 6. července - Mgr. Karlu HÁBLOVI z Prahy (65)
- 10. července - Lubomíru JANOUŠKOVI z Prahy
- ing. Květoslavě KOŘÍNKOVÉ, CSc. z Prahy
- 12. července - JUDr. ing. Imrichu FLASSIKOVI z Bratislavy
- 13. července - Antonínu F. BUCHALOVI z Vídně
- ing. Rudolfovi HLOŽKOVI z Přímětic u Znojma (55)
- 14. července - PhDr. Mileně SECKÉ, CSc. z Prahy
- JUDr. Gabrielu ŽILINSKÉMU z Prahy
- 16. července - Mgr. Regině RÁZLOVÉ z Prahy
- 17. července - prof. Karlu MATALOVI z Vídně
- 20. července - Jiřímu POUROVI z Prahy
- 24. července - PhDr. Bohuslavu HORÁKOVI z Brna (60)
- 27. července - Petru MILLEROVI z Prahy (60)
- 30. července - JUDr. Mílovi REHCÍGLOVI z Washingtonu v USA
- JUDr. ing. Jiřímu KARASOVI z Třebíče

Všem jmenovaným přejeme hodně štěstí, zdraví, pohody a úspěchů v práci i v osobním životě. Všem děkujeme za přízeň a podporu činnosti Československého ústavu zahraničního.

RADIO PRAHA - ČRo 7			
Vysílání do zahraničí v češtině / březen 2001 - říjen 2001/			
Čas Letní v ČR	Frekvence (kHz)	Pásmo (m)	Oblast příjmu
0130-0157	11615 13580	25 22	Severní Amerika Jižní Amerika
0330-0357	5915 7345	49 41	Severní Amerika Jižní Amerika
0430-0457	7345 9870	41 31	Severní Amerika
1030-1057	11600 21745	25 13	Jihozápadní Evropa Východní Afrika/Střední Východ
1130-1157	21745	13	Jižní Asie/Západní Afrika
1300-1327	11615 21745	25 13	Severní Evropa Jižní Asie
1430-1457	6055 7345	49 41	Střední Evropa Západní Evropa
1530-1557	13580 21745	22 13	Severní Evropa Jižní Asie
1730-1757	5930 21745	49 13	Západní Evropa Východní Afrika
1930-1957	5930 21745	49 13	Východní Evropa/Asie/Austrálie Střední Afrika
2130-2157	5930 11600	49 25	Západní Evropa Jihovýchodní Asie/Austrálie
2300-2327	11600 15545	25 19	Jihovýchodní Asie/Austrálie Západní Afrika
Vysílání na internetu: www.radio.cz Blíže informace na tel.: 02-21552901			

Pražský hrad 6/4/2001 > 31/10/2001

Navštivte deset století za jediný den

PROJEKT SE KONÁ POD ZÁŠTITOU
PREZIDENTA ČESKÉ REPUBLIKY
VÁCLAVA HAVLA

> Pořadatelé projektu

DESET
STOLETÍ
ARCHITECTURY

Obsah:

O ČSÚZ jednou větou	1
Událo se v České republice	2
Co, kdy, kde	5
Na počátku realizace projektu „Busta T. G. Masaryka v Užhorodě“	6
Masaryk a Podkarpatská Rus	8
Gratias agit - díky za službu společnosti	10
Historie a současnost berlínských Čechů	13
Převzali jsme z domácího tisku	15
Převzali jsme z krajského tisku	16
Úryvek z knihy <i>Jan Filípek: Odlesky dějin československého exilu</i> <i>(II. část)</i>	17
Právnícké okénko <i>Řidičské průkazy v České republice</i>	19
Kulatá a polokulatá výročí v krajském kalendáři - červenec 2001	20
Heslo krajského slovníku <i>80 let od založení Československého svazu</i> <i>v bývalé Jugoslávii</i>	23
Blahopřejeme k narozeninám	26